

Velen rijden er voorbij, maar bijna niemand weet wat zich achter de dikke muren van de Mesdagkliniek in Groningen afspeelt. *Dagblad van het Noorden* was gedurende een half jaar kind aan huis in het 'kasteel' aan de Hereweg en volgde het dagelijkse leven. *Mesdag*: een 7-delige serie over het leven in de tbs-inrichting. Vandaag aflevering 6: Vrije tijd

Door Frank von Hebel

Een nieuw laagje

MESDAG

DAGBLAD SERIE

John (52) aait met een dun penseel over het canvasdoek. Hij trekt het penseel terug en laat een streepje donkergroene verf achter. De zon werpt door de tralies van zijn kamer in de tbs-kliniek een helder licht op het schilderij: een vierkant gebouw, een schoorsteen, omsingeld door zwangere regenwolken en bos. John stelt zich Dagobert Duck voor die een rondleiding geeft op het verlaten fabrieksterrein. Of Betty Boop. Misschien schildert hij ze allebei. Hij glimlacht. Ja, het wordt een vreemd schilderij.

John woont sinds een aantal maanden op De Toets, de afdeling waar hij wordt klaargestoomd voor een leven buiten de muren. In zijn vrije tijd schildert hij. In veel kamers van andere patiënten hangen zijn werken. Sommige somber, bijna hels. Met vreemd uitgerekte figuren tegen een donkere achtergrond. Boven zijn bruine leren bank hangt een vredig tafereel. In lichtgroen gras ligt iemand te slapen, terwijl een riviertje door het landschap slingert. Is die slapende figuur een man? Een vrouw? John weet het zelf niet. Interesseert hem ook niet. Het gaat hem om het vangen van de sfeer: rust, schoonheid, zorgeloosheid. Misschien is hij die persoon zelf. Hij schildert in de stijlen romantisch, magisch realistisch en realistisch. En toch zit er volgens hem een lijn in. Hij glimlacht. Hij is niet één ding, maar een samenspel van impulsen en ervaringen. Hij zei het zelf eens tegen zijn docent beeldende therapie: eigenlijk maak ik mijn eigen Rorschachtest.

Jaren geleden gijzelde hij een man. Hij had een handlanger. Die wilde geld. Voor drugs. John wist eigenlijk niet wat hij van de gijzelaar wilde. Hij herinnert zich de gijzeling als een film waar hij naar zat te kijken. Hij was totaal in de war. Compleet los en de regie kwijt. Door misbruik in zijn jeugd. Geweld. Ouders van wie hij hield. Ouders die zich tegen hem keerden. Later drugs. Die hielpen niet.

Ze kregen het geld van de man. De handlanger wilde weg. Wat doen we met hem, vroeg hij. John had wel een idee. Maar hij deed het niet. Hij pakte de regie terug. En een mes. De gijzelaar keek nogal benauwd, maar John sneed het touw door waarmee de man was vastgebonden. Daarna wandelde hij naar

huis. Op zijn zolderkamer zette hij de televisie aan. Hij keek naar *Chicken Run*. Een erg grappige film. De volgende dag liep hij naar het politiebureau. Hij vertelde wat er was gebeurd. Misschien dat zij hem konden helpen te begrijpen wat hij had gedaan. Maar ze begrepen het eigenlijk ook niet. Hij is er in elk geval niet trots op. En nu zit hij hier. Alweer vijf jaar. Nog zes maanden. Dan hoopt hij in een woning buiten de muur te zitten. Begeleid, dat wel. Maar kan nu niet. Je moet dit, je moet dat. Gehospitaliseerd in deze werkelijkheid. Zo noemt hij het.

Bij de Sociaal Cultureel Werkplaats (SCW) kauwt Peter op een bruine boterham met hagelslag. Hij werd jaren geleden veroordeeld voor moord. Hij zit nu twee jaar in de Mesdag. Hij werpt een blik op de geluidsstudio, zijn werkterrein. Eenmaal buiten wil hij zijn brood verdienen als muziekproducent. Hij zingt en speelt een aantal instrumenten, waaronder gitaar en piano. Fabian, een andere tbs'er, begeleidt hem. Maar vandaag is er geen tijd. Fabian werpt zich met een schroefboormachine op de installatie van de nieuwe opnameapparatuur.

De SCW-ruimte is het buurthuis van de Mesdag. Aan een witte muur hangt een rij gitaren boven een piano. In een kast liggen Scrabble en Risk. Bij de stereotoren zitten vijf patiënten in een halve kring. Hun hoofden knikken ritmisch op en neer. Ze luisteren naar kerstliedjes. *Rudolph the red-nosed reindeer*

had a very shiny nose. Ze kijken even op als Yvonne (52), de sociaal cultureel werker, een pak met koekjes op een tafeltje legt. Op haar hoofd deinen twee hartjes op springveren mee met elke beweging die ze maakt. Ze draagt die alleen vandaag, omdat het bijna Kerstmis is. Ze loopt voorbij het poolbiljart naar haar kantoor, maar wacht even als een patiënt met een rastakapsel met zijn biljartkeu nauwkeurig op een witte bal aanlegt.

Een vrouw, omringd door mannen die niet voor niets tbs hebben. "Als kind trok ik veel met jongens op. Ze zijn duidelijker, rechtstreeks. Ook toen zocht ik al die mensen op die volgens mij zorg nodig hadden. Goed, tbs is wel even wat anders, maar ik werk hier nu elf jaar en ik heb me bijna nog nooit onveilig gevoeld."

Veel patiënten leren pas in de Mesdag hoe ze moeten omgaan met vrije tijd. Er is daarom een speciale behandelmodule 'Omgaan met Vrije Tijd' en een ruim aanbod van activiteiten, zowel op sportief als cultureel gebied. De Mesdag beschikt over een eigen orkest en telt diverse muziekbandjes. Ook een modern fitnesscentrum, een zwembad en een voetbalveld ontbreken niet. Het zaalvoetbalteam is erg succesvol. Eigenlijk een beetje te. Promotie naar de tweede klasse lonkte. Maar dan is er ook sprake van uitwedstrijden. En dat zit er echt niet in.

John gebruikt oude, plastic kaasbakjes als palet. Hij houdt het bakje vlak bij zijn ogen. Over zijn brilmon-

tuur speurt hij naar de juiste kleur. Trefzeker doopt hij zijn penseel in een lichtgroene klodder. Om zijn stoel staan glazen potjes met kwasten. Op een kastje ligt een wit schoteltje met een sigarettenpeuk. Het is koud in zijn kamer. Het rooster staat wagenwijd open om de verfdampen af te voeren. De cd-speler slingert een nummer van Portishead, een triphopband, door zijn kamer. Hij trekt weer een streepje groen over het canvas. Laagje voor laagje bouwt hij het olieverfschilderij op. Over een maand is het af.

Hij hoort geritsel. Muis, zijn rat, wordt onrustig. Veel patiënten hebben een huisdier. Vaak vogels. John kreeg van zijn zus een rat. Hij houdt duim en wijsvinger een eindje uit elkaar. "Hij was zo groot toen ik hem kreeg. Daarom noem ik hem Muis." De rat kruipt uit zijn kooi. John neemt hem liefdevol in zijn handen. De roze, viezige staart slingert over zijn onderarm. "Ratten zijn heel sociale dieren. Net mensen. Hij is echt gezelschap."

Op een tafel ligt een handgeschreven boodschap-penlijstje, vlak naast het Albert Heijn-tijdschrift *Allerhande* waarop de Britse chef-kok Jamie Oliver glimlachend een servies van eigen fabricaat aanprijst. John koopt vanmiddag tomaten, gehakt en nog veel meer. Met een andere patiënt wil hij koken voor De Toets. Hij wijst een gerecht aan in het tijdschrift: Jamie's prachtige gehaktballetjes.

In de gymzaal is het warm. Het rechterbeen van Joël schiet omhoog en raakt de massieve Ronny

tegen zijn onderarm. "Mooie trap", zegt Ronny. En laat meteen een linksrechtscombinatie op de dekking van Joël los. Die doet een stapje achteruit. "Goed gedaan jongens. Genoeg", roept sportinstructeur Jan Bos.

Hij geeft een keer in de week weerbaarheidstraining aan tbs'ers. Nu ziet de gespierde Joël er niet echt uit als iemand die dit nodig heeft. Hij is veroroedeeld voor een poging tot zware mishandeling. Hij heeft ADHD met een agressieve stoornis. Hij zit nu vier jaar in de Mesdag. En het gaat beter met hem. "Dit helpt", zegt hij higgend. "Ik leer me te beheersen. Incasseren. Ik wil er niet meteen op los slaan als ik een knal krijg. En ik heb een dochtertje van een half jaar. Als ik aan haar denk, word ik rustig."

Hij volgt een opleiding tot sportinstructeur. "Buiten zat ik in het wereldje. Ik kende alle grote criminelen. De meesten zijn dood."

Niet alle tbs'ers mogen deze training volgen. Bos: "Sommigen zijn heel goed in klappen uitdelen, maar hebben aan incasseren een broertje dood."

John sport niet, hij schildert. Hij pakt een doek en wrijft zijn penseel schoon. Teverden kijkt hij naar het onvoltooide schilderij. De nieuwe laag zit er op. Hij moet nu enkele weken wachten. Dan is het tijd voor weer een nieuwe laag.

Zaterdag 12 januari de zevende en laatste aflevering: Religie

▲ Foto: Kees van de Veen